

RAMÓN CABANILLAS

ESCOLMA DE POEMAS

AO COIDADADO

DE

R. CARBALLO CALERO

PUBLICACIÓNS DA REAL ACADEMIA GALLEGA

A CRUÑA

1976

ACADEMIA
GALLEGA
DE
CRUÑA

5

11111

REAL ACADEMIA
GALEGA
A CORUÑA

30654

30385

Biblioteca

CUBERTA:

Ramón Cabanillas Enríquez. (De-
buxo de Luís Quintas Goyanes.)

RAMÓN CABANILLAS

ESCOLMA DE POEMAS

AD. COORDADO

DE

R. GARDALLO CATERO

PUBLICACIONES DE LA REAL ACADEMIA GALLEGA

L. L. L. L.

1911

REAL MEXICAN

LIBRARY

A CORPUS

39653

1871-3

Bibliotheca

Chicago

Public Catalogue, University of
Chicago, 1871-3

RAMÓN CABANILLAS

ESCOLMA DE POEMAS

AO CIDADADO

DE

R. CARBALLO CALERO

PUBLICACIÓNS DA REAL ACADEMIA GALLEGA

A CRUÑA

1976

ESCOLIMA DE POEMAS

VA CUIDADO

DE

R. GARBALLO CALERO

Imp. MORET - M. de Amboage, 16 - La Coruña. 1976

Depósito Legal: C - 225 - 1976

Imp. MORET - M. de Amboage, 16 - La Coruña. 1976

RAMÓN CABANILLAS ENRÍQUEZ

(* 1876 - † 1959)

(Retrato realizado por Luis Quintas
Goyanes, propiedade da Real Aca-
demia Galega)

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

REPORT ON THE PROGRESS OF WORK
DURING THE YEAR 1954

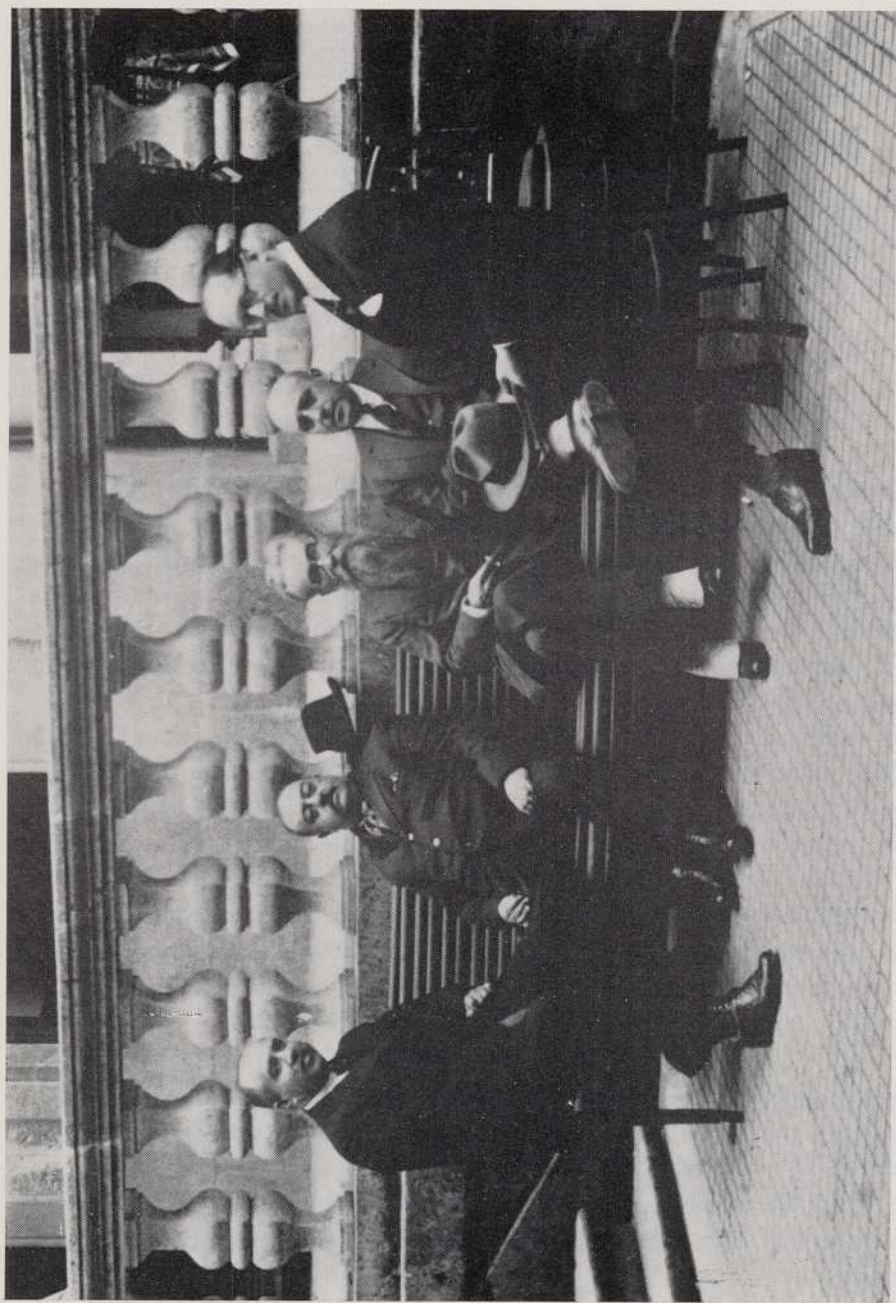

LIM I A R

Diretta da Giuseppe HERTZ de Mendelaris, Direttore della rivista, e da
Giovanni B. de' Medici, Direttore della rivista, e da
Giovanni B. de' Medici, Direttore della rivista, e da
Giovanni B. de' Medici, Direttore della rivista, e da

Per ogni informazione rivolgersi alla sede della rivista, presso
l'editore, via ...

LIMIA R

Diante do Grande Hotel de Mondariz Baleario, a fins da década dos 20, de esquerda a dereita, Vicente Riestra Calderón, Enrique Peinador Lines, Ramón del Valle Inclán, Ramón Cabanillas, Victoriano García Martí.

Fotografía de «L. Pardo, Mondariz», reproducida para esta edición por «Nóvoa, Santiago», e facilitada polo seu propietario don Isidoro Millán González-Pardo ao ordenador da Escolma.

O dito é todo do que me peccato n. este momento. Estou moi desmemoriado, mais non trafuco e estou certo do que lle con.

Estes días adicáronos a copiar as poesías dispersas e mandanélle copia-
das que surgo mais acomodadas a miña maneira e que teir por pasa-
deiras. Farei isto porque en estulle moi agradecido ós seus xineiros e ó
amor con que se tomou o traballo de estudar a miña cativa obra, e,
ademais, porque quixere que cando estí ceibe de ocupacións, mais adiante, me
fixera unha lista das 35 ou das 30 composicións que estine máis duradas
pra unha escola, entre o refugallo de tantos versos feitos á lixeira, sin pulir
sin entido... a boa de Dixi! Si podo publicarí esa escola pra ceitame das
chafarróns que caían sobor do meu nome, si non fíci esquecido que é o mais
certo e o mellor.

Rembranzas a Anton e a Hilucho.

Seu devoto e amigo do corazón *Abanillas*

Cabanillas foi versificador nato. Semella que nacéu versificando. Semella que, como lle acontecía a Ovidio, tería que prometer en verso non versificar, se algo poidera inducilo a formular tal promesa. Porque o que teimaba decir, saíalle en verso.

Sponte sua carmen numeros ueniebat ad aptos,
Et quod temptabam scribere versus erat.

Esta impresión apodérase irresistibelmente de nós se pousamos a ollada en todas e cada unha das páxinas da Obra completa publicada polo Centro Galego de Buenos Aires o mesmo ano en que o poeta tivo o seu pasamento. O verso decorre con tan natural fluir que a habelencia artesana non pode ser atribuída sinxelamente á teimosía do aprendizaxe, senón que hai que admitir unha aptitude xenial —cousa de xenes, se se quer—, parella á do desterrado do Ponto. Como análogamente Curros —outro hábil forxador do verso—, Cabanillas é máis Cabanillas no verso que na prosa. Ou sexa: Cabanillas, como Curros, é máis poeta que prosista. Entendendo por poeta o oposto ao prosista. Mais, mentras que a prosa de Curros en galego é cáxeque inesistente, ou, en todo caso, está moitos cóbados por debaixo do seu verso, a prosa de Cabanillas, aínda que menos significativa, menos pertinente que os seus versos, e tamén menos abundante, é, malia toda a ocasionalidade que lle queremos asignar, imprescindible nunha antoloxía da prosa galega. Endebén... semella verso. É a prosa dun poeta (dun versificador).

Conocín a Cabanillas no ano 1937, en Valencia. Pouco despois, abandonéi aquela cidade, e cando volví a ver ao poeta estábamos en 1950. En Samos, en Lugo, en Madrid e en Cambados falei moitas veces con Cabanillas. Encarregado de facer o prólogo da Obra completa, que a final se imprentou na Arxentina, cambiéi correspondencia co autor de Vento mareiro para outer certas informacións de primeira man. Este mesmo ano de 1976, en que lle consagramos o Día das Letras Galegas, publicaréi as cartas que naquela ocasión me

escribiu. Agora só indicaréi que nelas, como na comunicación oral, Cabanillas se mostraba porriba de toda vaidade. Pedíame que non fora brando nos meus xuicios críticos, e, confiado demais no meu criterio, solicitaba de min un servizo que agora me propoño lle facer.

En carta datada en Madrid o 18 de novembro de 1954 escribíame:

Estes días adicaréinos a copiar as poesías dispersas, e mandaréille cópeas das que xuzgo máis acomodadas á miña maneira e que teño por pasadeiras. Faréi isto porque eu estóulle moi agradecido ós seus xuicios e ó amor con que se tomou o traballo de estudar a miña cativa obra, e, ademais, porque quixera que cando esté ceibe de ocupacións, máis adiante, me fixera unha lista das 25 ou das 30 composicións que estime máis doadas pra unha escolma, antre o refugallo de tantos versos feitos á lixeira, sin pulir, sin contido... ¡já boa de Dios! Si podo, publicaréi esa escolma pra ceibarme dos chaparróns que cairán sobor do meu nome, si non fica esquecido, que é o máis certo e o mellor.

Así, Cabanillas soñaba cunha escolma dos seus versos que formaríamos el e máis eu. El mandaríame copia daquelas poesías súas que estimara máis auténticas e mellores. Eu peneiraría ese gran e daríalle unha lista das vinte e cinco ou trinta composicións que me pareceran máis axeitadas para constituir a antoloxía.

Mais Cabanillas non chegou a mandarme os textos anunciados. Con este proxeito interfiriu o da publicación da Obra completa, alimentado polos galegos da Arxentina. Cabanillas desexaba a escolma, mais os emigrados querían reunir toda a obra, e, naturalmente, prevaleceu este derradeiro propósito.

En trámite de publicación a Obra completa, non semellaba axeitado pensar na antoloxía. Conviría agardar a que saíra o grande volume, e despois sería o tempo de matinar na escolma. A Obra completa foi preparada. Eu fixen o meu estudo, Aquilino o seu, Del Riego dispuxo os textos de Cabanillas. Todo foi enviado a América para ser alí impreso, mais houbo quen pensou que sería mellor dalo ao prelo en España, e aquí estivo agardando unha licenza da censura que, naturalmente, non se concedeu. Boa parte dos poemas de Cabanillas foron marcados como impubricables. Con isto, que se puidera prever, perdéuse moito tempo. En fin, a Obra completa saía do prelo en Buenos Aires poucos días despois do pasamento do poeta.

Así, éste nunca veu feita a miña antoloxía, e eu, aparecida a Obra completa, e desaparecido o meu mandante, non me consideréi obrigado a cumprir a comisión. Fundábase no desexo de Cabanillas de ofrecer unha visión depurada da súa obra, para contrarrestar a impresión de improvisación e desleixo que a masa dos seus versos podía

producir. Mais coa Obra completa nas mans, e sin posibilidade de consultar ao autor, eu ratifiquei o meu xuicio segundo o cal Cabanillas era poeta pola gracia divina, e non había ganga nin escoria na súa produción en verso. Cabanillas escribiu de encárrago moitos dos seus versos, porque nunca soupo decir que non; pero eses versos escritos de encárrago son versos dun poeta auténtico, que convirte en ouro de beleza todo metal que toca. Antre os seus poemas, uns son mellores que outros, pero todos son bos, en todos brilla a inspiración verdadeira. Cabanillas podía facer versos de circunstancias, podía facer versos á boa de Deus. Mais cada poema seu era un ben de Deus, porque a gracia de Deus o fixera poeta.

Así pasaron os anos. Mais éste de 1976 —en que compriría cen, se vivira, aquel petrucio a quen falei por vez derradeira en Cambados o 1.º de xullo de 1958, e a quen vin por vez derradeira, amortallado co seu hábito franciscán, no mesmo lugar, na mesma casa, o 10 de novembro de 1959—, é o ano de Cabanillas. A Academia Galega solicitou de min que preparase o volume que todos os anos consagra á figura epónima. Ateigado de obrigas, amerado de forzas, coidei que por moitas que foran aquelas, por poucas que foran éstas, estaba na obriga de non refusar, tiña á forza que o facer. A realizada semellará a moitos tarefa leviá. Mais cadaquén coñece cadanséu horario de traballo.

Coidéi que podería render un homenaxe de filial cariño a aquel home que tanto admiréi e a quen quixen tanto, levando a cabo, agora, pasados xa anos dabondo desde a publicación da Obra completa, a encomenda que un día me fixera para máis adiante. Xa sabe o lector que non comparto a opinión do poeta segundo a cal unha grande parte dos seus versos son faramalla. Mais vou comprir a súa vontade e a reunir trinta poemas no volume que editará a Academia. Trinta poemas escollidos por min, trinta poemas especialmente admirados por min antre todos os de Cabanillas, que para min son todos escollidos, que por min son todos admirados. É unha lista, a lista que Ramón me pedía, e que podía constar de trinta poemas distintos, pois en Cabanillas hai trinta veces trinta poemas antoloxizabeis. Van exemplos de todos os campos de inspiración que cultivou Cabanillas. Poemas da terra, en que se cantan os seus enlevos ou se denuncian as súas pragas. Poemas de amor, nos que a delicadísima voz de Cabanillas atinxe tons de idealidade dunha elevación de laverca. Poemas dun lirismo vital de tipo máis xenérico, poemas da vida, enxergada no más esencial do seu misterio.

Poemas da fe, nos que a humildade franciscana daquel terciario da Orde seráfica rube a escada mística ou glosa a lenda sagra con acentos de anxélica pureza. Dividín en catro partes a colleita, pero os títulos desas partes non aspiran a definir por exclusión a materia que abranxen. Da terra ao ceo, elevándose nas azas do amor a unha intelixencia cada vez máis alta da vida, estes poemas asobardan os valos nomináis que os confinan. ¿Cómo xebraremos o amor da vida? ¿Cómo afastaremos a terra do ceo? Os nosos límites son convencionáis, e hai moitos poemas nos que se enguerellan dous, tres ou catro dos motivos que dan nome aos apartados. Aínda así, aínda imperfecto e inesacto, pode axudar este sistema a ordear a obra de Cabanillas na sensibilidade do lector.

Como quera que sexa, eu compro así, ben que serodiamente, a vontade de Cabanillas. Este mangado de frores de arrecendo tan espiritual contribuirá a divulgar a sona do poeta, que non quixo, como quixeron moitos dos seus sucesores, especializarse nunha única dirección da temática poética. Os que queren reducir Cabanillas a unha soa nota da súa lira ignoran na súa limitación que Cabanillas foi poeta de canto xeral, xenerosamente superador de toda fronteira. Tempos han vir de novo en que a poesía se goce como unha purificación do home total, e non se loube ou deoste un poema porque sexa sirventés en loubanza ou deosto dun barón a quen servimos ou con quen guerreamos. Cando as augas tornen ao seu rego, ninguén ha ser privado de admirar todo Cabanillas, pois non hai inquedaanza humana que non teña sido abalada no berce do verso deste grande poeta universal.

R. C. C.

ESCOLMA

Pensar de la, non qui a sociedade humana...
da vida soffra, todo o mundo...
de todos os seus membros...
de todos os seus membros...
de todos os seus membros...

Como quem que...
social de Calcutta...
de todos os seus membros...
de todos os seus membros...
de todos os seus membros...

AM 10723

100

I. DA TERRA

五五五五五

(Retrato ao óleo de Cabanillas, por Isaac Díaz Pardo, donado polo autor
a Real Academia Galega)

Portrait of Mrs. J. M. [Name] in 1901. Taken at [Location].

1

SONO DOURADO

Para a miña muller

I

¡Ou meu sono labrego! Unha casiña
preto do río, ó abrigo dos pinales,
con piorno e alboios nos currales
e palleiros na eira e na curtiña.

Ó pe da casa un muiño cantareiro
ó son da lira de ágoa que enche o caño,
baixo o maino agarimo dun castaño
e os amorosos brazos dun cruceiro.

Todo ó longo da aberta do muiño,
tortas e vellas cepas de albariño
cos asios mestos no bendito outono.

E un ferrado de terra por facenda
pra prantío e xardín, libre de renda,
diesmo a Dios, sin foreiro nin máis dono.

II

Groria e lecer da casa, unha lareira
en que arderan enteiros os carballos,
arrodeada de afumados tallos,
con forno cheo e forte gramalleira.

E do inverno nas noites, cando o vento
nos altos pinos seus doores laia
e misteriosa rube dende a praia
a rouca voz do mar, no antigo asento

de meus abós labregos e cristianos,
presidindo o rueiro de aldeanos
que a relocente labarada doura,

ouír contar, doído, a un xornaleiro
—¡follas sin escribir do Romanceiro!—
a lenda triste dunha reina moura.

III

Ir á misa nas festas, e, á saída,
na paz do adro conversar cos vellos
deses ditos, costumes e consellos
con que a vida do campo está tecida.

Tra-lo homilde xantar, mentras que a xente
moza relouca no turreiro, leda,
ler un libro no fondo da arboreda
ou visitar na vila algún parente.

E ó volver cara a chouza, paseniño,
platicando da anada cun veciño,
baixo a dourada craridá da tarde,

ir vertendo, ó pasar, na aldea en calma,
este saúdo todo mel da ialma:
«¡Vaia con ben, paisano! ¡Dios o garde!»

IV

Ás traicións e ás inxurias xordo e cego,
sobre todas as cousas deste mundo
arrolar meu amor, nobre e profundo,
á redención do escravo chan gallego.

E si un día felís contra a inxusticia
nos agros celtas o cramor se escoita,
ser dos primeiros en abrir a loita
baixo a santa bandeira de Galicia.

Seguila sempre, e ou lavar o ultraxe
dese feudal, sangrento vasallaxe
que lle impón, contra lei, a irmán Castela,

ou no aberto combate malferido,
ó pe dun valo vello e frorecido,
unha mañán de sol, ¡morrer por ela!

V

E si o ceo dispón de outra maneira
meu sinxelo vivir, facerme vello
tendo a honra do nome por espello
e a probeza por dina compañeira.

Ver os meus fillos, para ben, criados,
amantes do seu chan, traballadores,
sin rebaixarse nunca ante os señores
nin erguerse xamáis ante os coitados.

E cando chegue o día da partida,
acollendo sin medo a nova vida,
limpa a concencia do mundano lixo,

morrer cristiano, baixo propio teito,
mandando, como é de uso e de dereito,
o corpo á terra, ¡a alma a Dios que a fixo!

VI

Encomenda

A ti, miña muller, arca pechada
que no seu fondo garimoso encerra
o que me queda santo sobre a terra,
van estes versos de visión dourada.

Eles diránche que, ó través da vida,
sempre, sempre miña alma soñadora
pidélulle a Dios que na postreira hora
cerre os meus ollos esa man querida.

E neles vai, paxaro cara ó niño,
agardando que o acolla teu cariño,
este meu rogo que a visión compreta:

Quero na lousa que me dé sosego
esta palabra que ten luz: «Gallego»,
e esta palabra que ten ás: «Poeta».

V

Il si è così dicono le tante anime
non singolo viri, quando tutto
tando è parte di tutto per tutto
e a persona per una compagnia
Ver ce meus libros para ben orados
muitos de seu livro, e quando
sin rebeldes e outros muitos e quando
na segunda parte em de quando eu vi
E cada parte a dia de quando
acordado de quando e quando
tempo a quando de quando
muito e quando de quando
quando e quando de quando
e quando a quando de quando
quando e quando de quando

VI

Quando e quando de quando
quando e quando de quando
quando e quando de quando
quando e quando de quando
quando e quando de quando
quando e quando de quando
quando e quando de quando
quando e quando de quando

A SOMBRA DO PINAL

¡Pinal de Tragove!
 ¡Zoador, barulleiro pinal
 enraizado nas laxes fendidas
 da beira do mar!

¡Qué dozura no arume bravío
 ten a branda resina que cai
 das abertas feridas das ponlas
 en adoas de limpo cristal!
 ¡Qué agarimo e brandura de berce
 nas secas faíscas alfombra do chan!
 ¡Pinal de Tragove!
 ¡Fungador, impoñente pinal
 que te ergues altivo,
 rei da soedá,
 ó fronte o misterio calado do ceo,
 ós pes o misterio bruante do mar!

¡Repouso encantado
 das tardes do vran!
 En bandadas chegaban as pombas
 no teu verde ramaxe a pousar...,
 a alma viaxaba por terras non vistas
 en busca de Aquela que nunca virá...,
 ¡os ollos seguían
 unha vela lonxana no mar...!

¡Segredo da calma
 dos mornos seráns!

Na sombra do ceo refulxe a mirada
cruel de Aldebarán...
A trirreme do Ensono, en silencio,
ven da praia nos cons a atracar,
coas bandas e os remos cubertos de rosas
e na proa este nome: «Ideal».

¡Soídos lonxanos das prácidas noites
de meigo luar!
¡Voz de Scheherezada,
mainiña e levián,
que tece cos fíos de prata da lúa
a máxica historia do vello Simbad...;
unha fada enloitada que axexa
o camiño de luz sobre o mar...!

¡Pinal de Tragove,
rei da soedá,
que rosma altivo,
diante dos misterios do ceo e do mar,
do pobo gallego
a queixa ancestral!

A CALZADA DE CAMBADOS

(LENZO DE F. LLORENS)

†

IN MEMORIAM

Sol de vran. O mar de Arousa,
de praia a praia tendido,
canso de loitar, repousa.

Ceo azuado e senlleiro.
Limpóu de néboa á Curota
o maino vento mareiro.

Alá, na boca da ría,
dende a solana da costa
o Con de Noro vixía.

A luz que cai brava e roxa
encende as cunchas de nácar
dos areeiros da Toxa,

atolada e cantareira
crava frechas de diamante
nos negros cons da ribeira,

e, ardendo e brincando, chove
moída en pingas de ouro
nos pinales de Tragove.

Nas ágoas craras e mornas,
as velas albas ó sol,
agardan o leste as dornas.

Adiantan quedo quediño,
perguiceiras, soñadoras,
durmíndose no camiño,

deixando a popa, tras delas,
leviáns ronseles de prata
como regueiros de estrelas.

Son as doce. Xoga o vento
co fino e dondo tanguido
da campana do Convento,

e rodan as badaladas
sin rumbo, a ir e vir, voando
como pombas asombradas.

Da Isla a San Saturniño,
pasa esguío, silenzoso,
retinto corvo mariño.

Vai lanzado ras das ágoas
como venablo firente,
agoiro de loito e bágoas.

*

¡Neniña, gomo de rosa,
que á sombra dos vellos olmos
floreces leda e ditosa!

¡Baixo os maternos coidados,
bicada do mar de Arousa
na Calzada de Cambados,

qué lonxe estás nesta hora
de saber que anda no aire
unha frecha feridora!

¡Dálle un bico a túa nai,
neniña, gomo de rosa!
¡Dálle un bico, que se vai!

O CASAL DE CATICOVAS

Do ceo borrallento,
na saudosa paz da atardecida,
cai a choiva sin vento,
fío a fío, esvaída,
nos herbeiros mimosos,
nos verdecraros, ledos milleirales,
nos solenes pinales vagorosos,
nos fiunchos miudiños dos veirales
deste val de Salnés, vella campía
onde a céltiga raza achóu asento,
fogar de fidalguía,
piorno farturento,
niño tépedo e mol,
cando chea de esprito relixioso
ía cara ó Poñente misterioso
namorada do Sol.

O Castrove xigante,
montaña-nai da terra ben querida
que se alonga soave, verdecida,
até ás praias de Atlante
—jou, meu berce de neno!, ¡ou, branco fume
do meu fogar deitado na ribeira!—,
está diante de min, cinguido o cume
de brétema esgasada,
ollando a cruz de ferro de Lobeira
e axexando o mar outo da Lanzada.

¡Miña nai, meu feitizo e meu namoro,
terra de pan levar!

¡Terra de diesmo e foro
de András a Adina e de Armenteira ó mar!
¡Terra boa ó traballo agradecida,
sin repouso nos séculos lañada;
na sementeira, do legón ferida,
e escrava homilde do puxente arado;
 ó recoller a anada,
 cando o froito logrado,
pola renda de novo escravizada!

¡Terra sagra dos castros e os mosteiros,
dos milagres sinxelos, solermiños,
e dos medosos tráxicos cruceiros
nos alargos das xuntas dos camiños!

¡Carballeiras follosas,
veigas, valos, regueiros de Padrenda...:
sempre o meu corazón terá unha fenda
que abriron nel lembranzas garimosas!

¡Torre de Santomé sobor da praia,
por un milagre de dolor sostida,
onde unha reina seus amores laia
no misterio da noite estrelecida!

¡E ti, Cambados...! A alma miña encerra
teu cariño nun berro: —¡Miña Terra!

A maina sereidade
desta hora do serán ten a dozura
 dunha vella cantiga
 de amor e saudade.
Latexante, cun deixo de tristura,
 unha voz sempre amiga,
namentras a luz morre no sosego
do estrado do casal nobre e labrego,
vai desfollando prácidas lembranzas
 do camiño xa andado,
sonos idos e mortas esperanzas
do vello tempo xuvenil dourado,

como vai a mociña namorada
arrincando unha a unha, cavilosa,
da dúbida apreixada,
as velañas follas dunha rosa...

No salgueiral os merlos asubían
un nouturnio doente.
No aleiro do tellado,
os caseiros pardales rechouchían
queda, quedidamente...

(O pardal é un bo home, asosegado,
de vida san e de concencia estreita,
que ó vir o día se ergue decontado,
que traballa, que come e que se deita
ó serán. O pardal é un home honrado).

Rube o canto das rans de aspro soído
dende o fondo enlamado da devesa.
Chora unha rula. En busca de seu dono,
na sala do casal anda perdido
o relembro dun sono...

Recenden as mazáns sobor da mesa
e na brancura do mantel de liño,
as xarras de cristal mostran, ridentes,
os nosos viños sagros, recendentes
a herbaboa, a reseda e a tomiño:
jo esvaído verde do Loureiro,
os acesos rubís do agre Caiño,
o sangue roxo e mouro do Espadeiro,
doce e levián como unha canturía,
e os rebrilos doirados do Alvariño,
saltarán e algareiro,
que borracho de luz e de alegría
todo o ouro do sol ten prisioneiro!

Oise a campana da veciña aldea.
A noite bota enriba
o seu mantelo mouro,

e sai a lúa chea
como si fora unha laranxa de ouro,
e rube monte arriba
pola soave caeira,
redondiña e brillante,
e chega ó cume e dende alí, lixeira,
faise de prata e voa ceo adiante.

Pola mañán a luz é limpa e crara.
O pinal que se alonga na seara
verdelouro ás raiolas de Levante
abanea fungando unha lelía.
¡No hai pinga de ágoa que non brile e cante
nin folla que non ría!

Dende a solana, debruzado, vexo
o aldeán cortexo
do enterro dunha nena
que morréu onte á tarde ó porse o sol.
Detrás da caixa a probe nai camiña
a chorar, a chorar, morta de pena,
faielle a berros o pranto unha veciña,
xoga nos arbres o ventiño mol,
un rapaz vai tanguendo a campaiña
e, por medo a abafar, leva o abade
aberto o parasol.

As herbiñas, á donda craridade,
son de cristal. As ágoas cantareiras,
as amarelas frores das toxeias,
o vento, a terra toda, latexando
arelante e saudosa,
está a pregar de amor, como chamando
por aquel berce en onde vai, senlleira,
a dormir para sempre, a branca rosa
que a firente curisca tromENTOSA
arrincóu da roseira...

Penso que a Morte, a Morte tan temida,
é unha forma segreda,
sempre nova, da Vida,
da Vida que non sei si é triste ou leda.

E rosmando en voz baixa
unha cantiga mólida e doente,
eu camiño tamén detrás da caixa,
sin bágoas, docemente,
vendo as laverças rebulir choutando
nas leiras de centeo,
o pensamento lonxe, cavilando
¡que poida que esta noite esté brillando
unha estreliña máis, alá, no ceo!

Na cidade da noite da montaña,
pregante si esta noite vou a Terra
calorosa e mansa,
pregante si vou a Terra

A leira do día,
subindo dos ríos en cascadas
para levar a terra
as súas mansas
A vida do día, en montañas
de cascadas de ríos
cavando a terra, cavilando
unha estrela máis
da noite da noite, alá, no ceo,
unha estrela máis

Cando a noite do día e a vida
da Terra Na un momento son
pregante si esta noite vou a Terra
calorosa e mansa,
pregante si vou a Terra
calorosa e mansa,
pregante si vou a Terra
calorosa e mansa,
pregante si vou a Terra
calorosa e mansa,

pregante si vou a Terra
calorosa e mansa,
pregante si vou a Terra
calorosa e mansa,
pregante si vou a Terra
calorosa e mansa,
pregante si vou a Terra
calorosa e mansa,
pregante si vou a Terra
calorosa e mansa,

O CRUCEIRO DO MONTE

Na soedade do cume da montaña,
pregante ó Ceo, bendecendo a Terra,
solene, maxestosa,
érguese a Cruz de Pedra.

Á luzada do día,
rubindo dos liñares en ringleiras,
vana bicar, devotas,
as líricas lavercas.
A caída da tarde, as bateladas
da campana da aldea
esvânse ó seu redor, esmorecidas,
coa dozura tristeira
das bágoas, das lembranzas, dos martirios,
das diviñas arelas.

Cando a pedra, dormida e acochada
da Terra-Nai no garimoso seo,
esperta do seu sono milenario
e quer ser oración e pensamento,
frorece nun varal, estende os brazos
je póndose de pe faise cruceiro!

Óllase de alí o mar que aldraxa e bate
de Sálvora os rochedos,
as verdes, escumosas
ágoas do mar aberto:
o mar de Atlante,

o mar dos outos berros,
o mar dos tempos novos
que agacha en neboeiros
a illa Cemeriana
onde agarda o Encuberto,
o mar das ondas irtas e galgantes
de onde rompen, incertos,
os camiños do Mundo,
rutas do Alén, do Ensono, do Misterio...

¡Cruceiro da montaña,
silenzoso e senlleiro!

Medianoite por filo,
os candiles litúrxicos acesos,
as bruxas sabatinas
falan alí co demo,
mentras o Trasnó rise ás gargalladas
amontado na ponla dun piñeiro.
E dende alí ollaban as veredas
e os camiños travesos,
coa carabina ó lombo,
do paso dos civiles en axexo,
os espías da Loba e de Xan Quinto,
ladróns e cabaleiros.

Tamén veu frorecer o idilio, rosa
dunha mañán de maio... ¡Salve, Eros!
Ela gardaba ovellas,
el era mariñeiro.

Teñen agora seus amores niño
en que chouchían anxelotes nenos,
no fondo, alí, no val, na branca chouza
que cobre aquel folloso castiñeiro.

¡Cruceiro da montaña,
ti sabes do meu verso,
na barca da Saudade,
proa enfiada ó eterno,
a vela inzada da diviña Espranza,
por proel o Relembro!

DIANTE DUNHA CUNCA DE VIÑO ESPADEIRO

*A Severino N. Otero
con vella e fonda amizade*

¡O espadeiro! ¡Asios mouros, cepas tortas,
follas verdes, douradas e vermellas,
gala nas terras vivas de Castrelo,
nos Casteles de Ouviaña e nas areas
de Tragove e Sisán, do mar de Arousa
e o Umia cristaiño nas ribeiras!

¡O espadeiro amante! ¡O viño doce!
¡A legría de mallas e espadelas,
compañeiro das bolas de pan quente
e as castañas asadas na lareira!

¡O espadeiro! ¡O risolio que loubaron
en namorantes páxinas sinxelas
os antigos abades do mosteiro
de Xan Daval, na vila cambadesa,
aqueles priores ledos e fidalgos,
mestres na vida, na virtú e na cencia,
que sabían —¡ou tempos esquecidos!—
canta-la misa, escorrenta-las meigas,
acoller e amparar orfos e probes,
rir coas rapazas, consella-las vellas,
darlle leito e xantar ós peligrinos,
pechar por fuero as portas da súa igrexa
á xusticia do Rei, cobra-los diesmos
e dispoñer vendimas e trasegas!

¡O espadeiro morno! ¡O roxo viño,
sangue do corazón da nosa terra,
que arrecende a mazáns e a rosas bravas,
quece os peitos e as almas alumea,
e sabe a bicos de mociña nova,
aldeana e trigueira!

¡Cómo canta ó caír nas brancas cuncas
dende as pintadas e bicudas xerras!
¡Cómo latexa e brila ó coroalas!
¡E cómo loce e ri cando as adreza,
asemellando fíos de rubises,
cun rosario de escumas sanguíñentas!

Cando nas mornas tardes de romaxe
vai na alombada pipa taberneira
ó souto que se estende ó pe da ermida
onde as campanas repinican ledas,
onde axordan os fogos de tres tronos
e ó son da gaita a moxedá tolea,
é a alma do galán de verba maina,
de labradora e de viril maxeza,
que o mesmo se derrete coas rapazas
que arma sin máis nin máis unha quimeria,
solta un «¡Ei, carballeira!» erguendo a moca
e facéndose atrás, e... ¡adió-la festa!

Cando o xiado inverno alonga as noites
e en santa paz, ó pe do lar, se axeitan
mozos e vellos, desbullando millo,
dándolle ó fuso ou restelando teas,
o espadeiro é o esprito do petrucio
de garimosa fala churrusqueira,
de mans de prata e lombo acorcovado,
queixo tembrón e neve nas guedellas,
que chiscando os olliños contra os mozos,
pondo ás rapazas cores nas meixelas,
sabe contar os divertidos feitos
e as antigas historias que comenzan:
«Unha vez, unha nena e máis un frade...»
«Tiña, naquel entón, un paxe a reina...»

A TECEDeira

¡Tece, tece, tecedeira,
tece no liñal torzal;
tece, tecedeira, tece
ó arrollo do tan-tan!

Vas velliña, tecedeira,
mais velliña como vas,
inda eres a primeira
de Lalín á beiramar.
A vida enteira tecendo,
nunca tecido darás;
tece, tecedeira, tece,
tece no liño torzal.
A lanzadeira, choutando,
vai e ven, e ven e vai;
¡bota a revoar nos fíos
as pombas das túas mans!

As donas dos vellos pazos,
dende Oca a Fefiñáns,
cóntanse por seareiras
das rendas do teu tear.
E as arcas das vinculeiras
gardan xogos de sabáns
que teceche, fío a fío,
á luz meiga do luar.
Ata que ata nos lizos,
engade que engadirás,
tece e tece, tecedeira,
tece no liño torzal.

Non hai esmorga de indiano
nin convite de deán
en que as túas lencerías
non den prestixio ó xantar.
E o gaiteiro de Padrenda
e o fidalgo do Casal
locen camisa de liño
tecido da túa man.
¡Tece, tecedeira, tece,
tece no liño torzal,
namentras que o taboeiro
te arrola co seu tan-tan!

As monxiñas de Belvís
teñen a groria lavar
os pañales que teciche
para o Neno do Nadal.
E tes tecidos, a encarga
do Bispo compostelán,
cen panos para os altares,
cen albas para misar.
Tece a modo, tecedeira,
do taboeiro ó compás,
¡que moito que a vida teza,
a morte destece máis!

Ben sei que a pena te afoga
tecendo nese tear
onde teciche un ensoño
que xa nunca esquecerás.
O tear díxollo ó vento,
contóullo o vento ó pinal
e xa todo o mundo sabe
o dor do que finarás.
Teceche o teu acomodo
coidando de te casar...
¡malia que morréu do peito
o mociño tecelán!

Tecedeiriña que teces
lenzos e dores ó par,

eu como ti tamén peno,
soña que te soñarás.
Unha mañanciña destas
o liño frorecherà
nos liñeiros verdegaios
nas terras de Remesar.
De ben mazado no río,
mozas garridas e sans,
seus amoríos trezando
teráno de espadelar.
Vellas de roca e roqueiro,
na ledicia do serán,
fiando de vagariño,
farán o fuso bailar.

¡Tecedeira! Cando cheguen
as meadas ó tear,
téceme, que teño presa
de deitarme, unha sabán...
¡Quero na miña mortaxa
o enxebre liño torzal
frocido nos liñares
das terras de Remesar!

TERRAS DE DOZÓN

Terras outas de Dozón,
 ríspidas, graves e núas,
 escasas de pan e son,
 fartas de soles e lúas...
 ¡Terras outas de Dozón!
 Terras bravas, montesías,
 de menhires e cruceiros
 que soñan baixo os luceiros
 con antergas teoloxías.
 Monte raso, monte enxebre,
 campa da rola viuda,
 da inqueda e medosa lebre
 e a roiba cabra barbuda.
 Monte triste, en soedade,
 pardecendo de carrascos,
 homilde saial de frade,
 mantelo probe de tascos.
 Pedras dos cumes desfeitas
 do lóstrego e do trebón,
 mudas, inmóbres, ergueitas
 como mans en oración.
 Outos castros derrubados,
 fondas covas atuidas
 polos osos requeimados
 de guerreiros e druidas...
 Todo en vós dorme calado
 no colo da Saudade,
 nun soño de eternidade
 con degaros do pasado.

¡Terras outas de Dozón!
¡Na hora da despedida
déixovos o corazón!
Vinvos vello, que si non...
¡outra fora a miña vida,
terras de monte Dozón!

TERRAS DE DOZÓN

Terras outas de Dozón,
vispadas, graves e mías,
caxas de paz e son,
luzes de sol e luar...
¡Terras outas de Dozón!
Terras fincas, montañas,
de ventosas e cruces
que soñan baixo os luciros
con estrelas leontas,
Monte reso, monte cruces,
canga de vela vinda,
de rapacha e medosa febr,
e a vida caba partida,
ámba triste en soledade,
parabento de cruces,
bonito cala de farda,
manito probe de tascos,
fobas dos cruces desoladas
do betrego e do trabón,
mudas, tímidas, cruces
como mans en cruces.
Graz cruces desoladas,
longas covas cruces
pobos dos repugnados
de gumeiros e cruces...
Falo en vos doze calado,
no colo da santedade,
nun cala de cruces
con regatos do parido.

OS PINOS SAUDOSOS

Esta mañán de outono
 tornéime un pouco neno;
 polas limpas veredas do Retiro
 vou esfolla que esfolla o pensamento.

Vou de vagar, romántico.
 Diante dos ollos, fumegante, levo
 a pistola de Larra, e unha rima
 becqueriana nos beizos
 —como un rapaz de dezaioito anos,
 ¡romántico estudante de Dereito!,
 a quen deixou a moza pra casarse
 cun irmán de súa nai, hinchado vello,
 que chegou de Bos Aires
 cheo de reuma e podre de diñeiro—.

Vou sin rumbo, antre os árbores calados,
 ollando os tortos brazos espiñentos
 das roseiras sin rosas, enroscados
 nos varales de ferro.

¿Qué busca que n'ó atopa esta mocíña
 de revoltó cabelo,
 amarelado cor, vagariñantes
 ollos con circos negros?
 O bico —¡unha traxedia!— de onte á noite
 revóalle nos beizos...

Alá, ó fondo, hai uns pinos
 silenzosos, tristesiros...

Esquenzo meu delor diante do deles.
¡Ou verdes pinos celtas en desterro!
¡Ou pinos do Retiro,
doentes, mudos, tesos,
saudosos de brétemas e orballos,
de asubíos dos merlos,
da visión das montanas azuadas,
dos bruidos do vento,
dos salseiros do mar na costa brava...
diante do voso meu delor esquezo!

¡Ou pinos do Retiro,
meus irmáns no desterro!

A CAMPAIÑA

A Victoriano Taibo

San Patricio...

—¡vida e morte de exemplo, irmán poeta!—

camiña polas agras

da verdecente Erín, polos beirales

da milagreira Irlanda...

¡Ou druídica rosa de arrecendo,
frocida ó luar, encol das ágoas!

¡Mística, maina, donda, saloucante
saudade da raza!

¡Sangue, carne, osos celtas!

¡Irlanda! ¡Nosa Irlanda!

¡Namorante irmanciña
que aniñache lonxana!

San Patricio bendito

vai polas verdes agras,

vestido cun saial de branco liño.

Vai vestido de branco,

tanguendo a campaña

que lle mandóu de Roma o Padre Santo.

¡Campaña enmeigada

que abre as portas do ceo

e ergue os valos lindeiros dunha patria!

*

Xa no anda polo mundo
San Patricio bendito.
Pomba de lenda, a súa almiña branca
nunha nube de prata ten o niño.
Cando ía cara ó ceo,
veu que estaba lonxano
e que a terra —¡a súa Terra!—
quedaba alá, na escuridade, embaixo...
¿Máis outo? ¡Non! ¡Que Dios lle perdoase!
E pousó nunha nube do camiño
pra non perder da sagra campaiña
ni o máis levián tanguido.

*

Poeta, meu irmán na loita aceda,
roxa, abafante, brava...
¡Ven á beira do mar! ¡Cala! ¿Non ouces,
esvaído de dor, encol das ágoas,
o tanguido de morte, a voz pregante
da doente campana?
¡Chega de alá! De alá, onde a irmanciña
erguéu o seu fogar. ¡Chega da Irlanda!

*

Fundida ó lume dos romances vellos
e de cantigas e alalás forxada,
feita de amor e dor, tamén nós temos
unha meiga campana.
Como no hai outra, doce;
como ningunha, maina;
mimosa como un bico,
tenra como unha bágoa,
como un adéus saudosa...
¡campaiña da Fala!

* * *

Tanguè arreo, poeta,
tanguè a nosa campana.
¡San Patricio te escoita
dende a nube de prata!

A DESPEDIDA DO REI ARTUR

Terra de Caledonia onde foron cumpridos
os proféticos salmos, cos esforzos ardidos
dos guerreiros da cruz,
¡que leial dos maiores á sonada memoria
o loubor dos teus feitos encha o espello da hestoria
de ronseles de luz!

¡Terra nai, terra sagra, de onde foron abertos
sobre mares inotos e a través dos desertos
os camiños do Alén,
que o loureiro te cubra de eterna verde folla
e o amor ledizoso como noiva te escolla
e te guíe con ben!

¡Que á beira dos teus ríos, nas doces arboredas
fragantes dos recendos de fiunchos e resedas,
aniñe o reiseñor,
e frorezas en rosas baixo os ceos beninos
e nas torres altivas badaleen teus sinos
a groria de El Señor!

¡Que o luar solermiño orballe as túas noites
e que da fala enxebre eternamente escoites
o materno rondel:
máis que lanzas e cotas teñas fortes arados
e as doiradas abellas visiten os teus prados
en cubiza de mel!

¡Tremelucen na altura as raiolas da estrela
fado e guía da raza! ¡É de forza ir tras dela
ó esquecido fogar!
¡A terra bretemosa onde durma o meu sono
terá de ver un día o renacer dun trono
nas pedras dun altar!

¡Deprendida nos beizos da diviña saudade,
as arpas dos seus bardos dirán na nova idade
a céltiga oración,
e arredor dunha lousa cristián será ergueita
a cibdade groriosa do porvir, escolleita
como nova Sión!

NA MORTE DE CASTELAO

¡Irmán Daniel! Na praia de Rianxo
 caían como bágoas as estrelas,
 espallaban teus aies derradeiros
 bruantes ventos das andinas serras,
 e ondas galgantes, en cramor, chegadas
 da pratense ribeira,
 contaban no areeiro que te foras
 da sereidade pola plan vereda...,
 o camiño que nunca se desanda,
 o vieiro sin fin... Na noite pecha
 entréi pinal adiante, medoñento,
 a ialma dun feitizo prisioneira.
 Fungaban os ramallos un responso,
 brilaba a frouma verdecente acesa,
 en velorio de honra ó teu relembro.
 Ergueitas cara ó ceo as ponlas, era
 cada pino un cruceiro,
 labra xenial da túa man maestra,
 e aquel forte e lanzal, que tempos idos
 escoitou a túa prácida conversa
 co sabidor e xurdio
 Profundador de voces milagreiras,
 inquiréu delorido, en desespero:
 ¿De qué morte morréu a nosa prenda?
 Atravesóume o peito
 un dor punxente e esguío de saieta,
 e díxenlle a verdade cru, tinguindo
 cunha pinga de sangue cada verba:
 ¡Morréu do mal dos bos e xenerosos!
 ¡Morréu de amor á Terra!

O GALO NEGRO

A Lois Peña Novo

Locindo a crista
como un sangrante casco guerreiro,
a ollada dura e alumeante,
o forte e áxil pescozo ergueito,
empolainado, calzada a espora
co señorío dun cabaleiro,
en circo o rabo de longas prumas
cheas de escuros, limpos refrexos,
como un rei mouro por antre escravos,
solene, mudo, vixiante, teso,
vai antre as pitas do seu comando
o galo negro.

Cando ó seu pazo
rachando o vento
chega o cantío
dun compañeiro,
detén o paso
fitando o lexos,
nun solo pulo
rube ó poleiro
e as ás abertas,
inflado o peito,
ventando loita,
rabiado, aceso,
a gorxa chea,
devolve a inxuria nun outo berro
longo, afiado

como firente frecha de aceiro,
mentra-las pitas,
as mansas pitas asoballadas,
fluxen tremendo,
e os probes pitos,
os aparvados pitos coirentos,
acochadiños,
chían de medo.

Toda a Galicia
é unha ringleira de galiñeiros.
Cada viliña, cada parroquia,
ten o seu galo, ¡seu galo negro!

Alma aforcada
de traicioneiro,
nin cre nos santos,
nin cre no demo;
pedáneo, abade,
xuez, porteiro,
nadia se mova sin a súa venia,
sin o seu outo consentimento.

Concencia ás costas,
si no ha diñeiro
vende a xusticia
por un cadelo.

Fai os repartos como lle peta,
torce camiños, troca lindeiros,
e ten as vidas e ten as honras
encadeadas ó seu deseio.

¡Irmáns, oíde!
¿Sempre teremos
de ser escravos,
pitiñas mansas, pitos coirentos?
¡Irmáns! Galicia
é unha ringleira de galiñeiros...
¡Todos a unha!
¡Matemos todo-los galos negros!

NOVO DÍA

¡Ese vento que vai sobor da Terra,
ouveante, ruxindo, esgazador,
é a man, é o alento,
é a xenreira de Dios!

Veñen ó chan as portas aferradas
das medosas prisións,
coma facho de palla arde na noite
o casal do señor,
montaña abaixo rodan as sobreiras
enraizadas nos cons...

¡É a man, é o alento,
é a xenreira de Dios!
¡Forxadores do ferro agrilloante
e o puñal feridor!
¡Abride os ollos ó craror do ceo!
¡A hora sagra zoóu!
¡Sobor das veigas núas, arrasadas,
e das chouzas que o lóstrego queimóu,
rachando as nubes, vai caír, criadora,
a raiola do sol!

¡Solta a tralla, negreiro,
e limpa o corazón!
¡O escravo libertado,
batido do delor,

que sufréu
e sangróu,
aniñados nos beizos descoridos
ten os bicos do Amor
e leva, a frorecer, dentro do peito,
a Rosa do Perdón!

A ROSA QUE SANGRA

A alma é unha roseira
floreceda, cuaxada
de rosiñas vermellas
e de rosiñas brancas.

Alegrías e penas
son o vento que pasa;
ás veces como un bico,
ás veces trebonada.

Unha bágoa que surde,
unha risa que estala...
¡son rosiñas que caen
da roseira da alma!

Miña nai que me arrola,
un amor que me chama,
a estreliña da gloria
no sendeiro da esperanza...

Cando a vida comenza
¡cántas rosiñas brancas!

Un filliño que morre,
un amor que se apaga,
a ilusión que se afoga
no remuíño das ágoas...

¡Cántas rosas vermellas
ó mediar a xornada!

Xa son vello, e o vento,
vento de trebonada,
desfollóume a roseira,
a roseira da alma.

Pero este dor da Terra
ferida e escravizada...
¡qué rosiña vermella!,
¡cómo doi!, ¡cómo sangra!

A alma é unha rosiña
ferida, escravizada,
desfollada, a rosiña
da alma, a rosiña da alma.

A alma é unha rosiña
ferida, escravizada,
desfollada, a rosiña
da alma, a rosiña da alma.

A alma é unha rosiña
ferida, escravizada,
desfollada, a rosiña
da alma, a rosiña da alma.

A alma é unha rosiña
ferida, escravizada,
desfollada, a rosiña
da alma, a rosiña da alma.

A alma é unha rosiña
ferida, escravizada,
desfollada, a rosiña
da alma, a rosiña da alma.

A alma é unha rosiña
ferida, escravizada,
desfollada, a rosiña
da alma, a rosiña da alma.

¡ I R L A N D A !

¡Irmanciña adourada
que pasache-lo mar!
¡Antre a brétema, o tanguido
da campaña de San Patricio zoando vai!
¡Carne, sangue, osos celtas!
¡Irlanda! ¡Irlanda irmán!
¡Ten unha nova estrela o noso ceo
e ten uns santos novos noso altar!
Chegou o teu berro
ós cons de Fisterre que baten o mar
e abréu o teu laio, salouco e ruxido,
as vellas feridas do vello Breogán...
¡Xa está cheo de sangue vermello
o cáliz do Sant Graal!
¡Irmanciña adourada
que pasache-lo mar!
¡A lanza gloriosa dos feitos heroicos e os sagros misterios
en alto... afiada... na man!

II. DO AMOR

И. Д. АНОД

As miñas costas, calada,
chegas nas puntas dos pes,
e coas mans tápasme os ollos
preguntando ¿quén son eu?
Pola música da vos
e as mans que tanto biqueí,
polo cheiro a rosas frescas
que te envolve, seino ben;
sei que está detrás de min
o adorado corpo teu,
mais non abonda sabelo
pra poderche responder.
As tempestás que te axitan,
o misterio que ti es,
o que gardas alá dentro...
;nin o soupem nin o sei!

As things come, what
change has passed the day
a small name, perhaps an office
perhaps a name, perhaps a title
But what is the use
I am sure you will find
both change a name, perhaps
but the change, what is
and the change, what is
a name, perhaps a title
but the change, what is
the name, perhaps a title
the name, perhaps a title
a name, perhaps a title
a name, perhaps a title
a name, perhaps a title

Eu tiña unha arela:
 ¡quería ser Fror!
 E un día, unha fada,
 rosiña cheirosa, xentil, me tornóu.
 Lucín no teu peito,
 sentín os latexos do teu corazón.
 ¡O lume era tanto e estaba tan preto
 que a rosa queimóu!

¡Azas!, pedín, logo,
 trocando de afán.
 E a fada, outro día,
 volvéume paxaro de soave cantar.
 Copriñas de amores
 triéi na túa rexa, rendido galán.
 ¡A neve do inverno firéume na gorxa,
 matóume ó xiar!

¡Pedín ser Legría!
 E a fada tamén
 axiña tornóume
 soído de ledó, ridor cascabel.
 Surrín nos teus beixos,
 brincando nos ollos, na frente e nas sens.
 ¡Teu mozo, unha noite, bicóute...: de celos
 tristeira quedéi!

Non vía camiño,
 e quixen ser Dor.
 Enchéuse de néboas,
 de bágoas e feles o meu corazón;
 miña alma, doente,
 buscando consolos a ti me levóu.
 ¡Un día... outro día... e o dor nunca morre!
 ¡E vai a maior!

¡Amor, eterna inqueda,
pon nos meus beizos doídos
o cáliz da Saudade!

¡Dáme a diviña tristeza
da nave que vai sin rumbo
sobre do mar da incerteza!

¡Dáme o segredo choído
de ser roseira sin rosas
e cantiga sin soído!

¡Dáme o doce desespero
de non saber si me quere
morréndome do que a quero!

¡Dáme a sagra vaguedade
de ir tecendo a miña vida
con soños de eternidade!

¡Cómo están hundidos
 por nos merecidos dardos
 o viles de zarzales!

¡Cómo a divina ufanía
 de cose que val sin rumbo
 sobre do mar da incertal

¡Cómo a secrete chuido
 de ser foseira sin toña
 e vaxiga sin soldo!

¡Como a boca desesperto
 de non saber si me quere
 nocturnamente do que a duto!

¡Cómo a saiga vagabunda
 de ir tecendo a miña vida
 con soños de virmidada!

—¡A soñar dinche un bico!

—¿E agora, non?

—¡Ai, non!

¡Teño medo de abrir na nosa carne
a fonte do dolor!

—A: Avez-vous des idées sur cela?
—E: Non, monsieur.
—A: Non!
L'été m'aidera de venir en nos camps
à l'été de l'été!

—¿Qué foi, qué foi daquel galán fermoso
que nos fixo compañía todo o vran,
que ía sempre sorrindo, a carón noso,
co corazón na man?

O inesquecible día que a túa frente
cobréu de rosas roxas a Ilusión,
el era o que rezaba a estrofa ardente
da diviña canción.

A tarde aquela que cruzando o río
nos meus brazos trementes te levéi,
sóio porque el me dou seu poderío
a sosterte alcancéi.

Cando ó rubir, ó par, aquel sendeiro
a túa boca na miña se pousóu,
foi o nobre e garrido compañeiro,
foi el quen as xuntóu.

Días craros de longa atardecida,
mañáns de maio, noites de luar...
¿Non te lembrás? ¡Dixéranos que a vida
era rir e soñar!

—Non sei, non sei qué foi do compañeiro
que iba no vran con nós.
Ouíñ chamarlle Amor. ¡Era estranxeiro
e para sempre díxonos adiós!

—Que les que foi deus cada ferioso
 que nos tem companhia todo o dia,
 por la sempre curvado, a cada nos,
 co mesmo un mar?

O inseparável dia que a tua frente
 cobre de raios roxos a luz,
 el que te abra a estrela ardente
 da divina canção.

A tarde escura que circunda o dia
 nos seus braços tranças te levanta,
 só porque el me deu seu poderio
 a vontade almost.

Cando o trilha o par, equal sentido
 a tua luz se torna se possível,
 for o nome e gesto companheiro,
 foi el que se criou.

Uma noite de longa madrugada,
 mancha de luar, noites de luar,
 Non se lembrava; finalmente, que a vida
 era de e sobra!

—Non sei, non sei que foi do companheiro
 que ele se viu com nós,
 Guita chorando Amor, (ho existindo)
 e para sempre de novo nós!

Teño un teu retratiño
bonito porque sí.
Ten a gracia dos días
en que te conocín.

Estás mesmo falando:
as mans frores de lis,
os ollos chiscadores,
os beizos a frorir.

Diante do teu retrato
vaise o tempo a fuxir
e paso as horas mortas
decindo para min:

«¡Ai, si fora tan boa
como parece aquí!»

Tudo na tua retina
heito porque si.
Tua a gracinha dos dias
em que te conheci.

Estas mesmo lembranças
as tuas flores de lila
os olhos escurecidos,
os sorrisos a lanteira.

Quando do teu retorno
vies a tempo a fazer
o passo as horas mortas
deitando para mim:

«Aí si fora tan boa
como parece agora!»

7

Os beizos que te bicaron
non falarán mal de ti.
O corazón que te quixo...
ése... ¡sí!

Oz beiros que te piscaron
non lalaba mal de ti.
O vaxarón que te quixo...
é... así

UN VELLO FRANCISCANO

III. DA VIDA

Il ceto era
na manu pallida, tano, contrado en una
cambra brava, i canes e i sacos, i braco
lumpi, chovendo l'acqua e l'ora cadendo
caga verde, bastito de poveri na vultu
a cor triguada e os rebeldes berrones,
chistina sacada de l'osso e canna
cruellas afincadas e repoladas.

Ten en alios scios e a corada
vagarinada e quanta de castidade
como de finta que pes de transada,
de vudoval le vado,
terras lras e tano pedregosas,
e agraç gremio
"Amor", "Solidar", "Cura e Amore" que
que vive pedregosa
ducha libeiras e boudas,
cua rancia, longano.

Este ceto e nul e unha farsa,
a mano na lin de otro ceto raly
De cado de Reino
nao virmoito apachado
—cruelas, asileta,
alipres e l'osso de cori stoa
e unha finta bouda
que dora agra arada, como ocella
antes d'agra e bouda

III. DA VIDA

UN VELLO FRANCISCANO

E éste un bo señor de xeito nobre,
 as mans pálidas, teso, entrado en anos,
 camisa branca como a neve, o traxe
 limpo, cincento, xusto e ben coidado,
 capa verde, bastón de puño en volta,
 a cor trigueña e os cabelos brancos,
 chalina escura de lazada ó vento,
 camiñar silenzoso e repousado.

Ten os ollos azúes, e a mirada
 vagariñante e quente, de romántico,
 como de home que veu na mocidade,
 do vendaval levado,
 terras irtas e ceos neboentos
 e mares abravados.
 ¿Amóu? ¿Sufréu? ¿Quén é? Somentes vese
 que vive pendurado
 dunha historia acabada,
 dun relembro lonxano.

Esta mañán o sol é unha laranxa,
 é como un fío de ouro cada raio.
 Do xardín do Retiro
 nun curruncho agachado
 —roseiras, azaleas,
 alcípreses e buxos de cen anos
 e unha fonte barroca
 que deita ágoa miuda como orballo
 sobor delfíns e lumias

que xogan abrazados—,
o bo señor, cara os follosos arbres,
detéñse asubiando.

Como eses frades de bandullo cheo
dos vellos contos e os antigos coadros,
que lle chiscan os ollos ás mociñas
mentras valeiran gorgullando o vaso
de viño quente e roibo
dos vales ribeiranos,
un fato de pardales borrallentos,
de rabo en circo e de bochudo papo,
baixan das outas ponlas,
e ó seu redor, brincando,
rechouchían, barullan, cubizosos
das frangullas que agardan de agasallo.

E o bo señor lles fala docemente,
moi quedaño, rosmando,
non sei qué verbas mainas, de feitizo,
de conxuro ou miragro;
e os probes paxariños
a ras do chan, calados,
escóitano homildosos
como si fora un santo,
cos piquiños abertos,
nos olliños o pasmo.

Uns nenínos que chegan
desfán o soave encanto:
o bo señor colle camiño adiante
e os pardales alónxanse voando.

CAMIÑO LONGO

Camiño, camiño longo,
camiño da miña vida,
escuro e triste de noite,
e triste e escuro de día...,
¡camiño longo
da miña vida!

Vereda, vereda torta,
en duras laxes aberta,
arrodada de toxos,
crebada polas lameiras...,
¡vereda torta,
ti ónde me levas!

Camiño, camiño longo.
A choiva, a neve e as silvas
enchéronme de friaxe,
cubrironme de feridas...,
¡camiño longo
da miña vida!

Vereda, vereda fonda,
de fontes tristes, sin ágoa;
sin carballos que den sombra,
nin chouzas que den pousada...,
¡vereda fonda,
ti cándoo acabas!

— 187 —
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo

de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo

de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo

de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo

de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo

de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo
de la vida, que en el mundo

DESQUE A MORTE

¡Monteira desfiada!
 ¡Chaqueta con remendos!
 ¡Zoquiños que sabedes
 de lamas e de seixos!
 ¡Terróns dos pedrugales,
 regañados e secos!
 ¡Legón dos meus suores,
 calzado en duro aceiro!
 ¡Traballo santo,
 cómo te quero!

¡A da surrisa triste!
 ¡A da homilde mirada!
 ¡A do peito afundido!
 ¡A da cariña flaca!
 ¡Probeza, miña moza,
 eterna noiva branca
 que tras de min, tusindo,
 camiñas abafada!
 ¡Cómo te quero,
 Probeza santa!

¡Non me deixedes soio,
 levádeme no medio,
 Probeza, miña moza,
 Traballo compañeiro!
 ¡E ó fina-la xornada,

no patrio chan gallego
abride a miña cova
e botádeme dentro!
¡¡Quero caír co corazón sangrando
e cun bico nos beizos!!

DESQUE A MORTE

¡Montañas desfiladas!
¡Carpas con remendos!
¡Xovidos que sabedes
de lamas e de setos!
¡Tornos dos pedregais,
resacas e secos!
¡Legón dos meus anos,
agardo en duro aceno!
¡Traballo santo,
cómo te quero!

¡A da surta triste!
¡A da homilde mirada!
¡A do peito alvado!
¡A da carna flaca!
¡Proeza, miña moza,
eterna noiva branca
que tras de min, traseño,
caminas alada!
¡Cómo te quero,
Proeza santa!

¡Non me deixades soa,
levárame no medio,
Proeza, miña moza,
Traballo compartido!
¡E ó fin-la xornada,

AGOIÑA MILAGREIRA

Para Leonardo Rodríguez, con fonda devoción

¡Ágoa homilde, ágoa irmán,
 ágoa chea de gracia, de dozura e beleza!
 ¡Ágoa maina, ágõa san,
 que eres toda limpeza,
 craridade e saúde
 e fartura de pan,
 que eres toda virtude
 contra o aire do sapo, o ferrón do alacrán,
 a pezoña da cobra e a dentada do can!

¡Ágoa boa que prega, e que ri, e que canta,
 antre todas as cousas eres bendita e santa!
 É dos homes e os vermes este mundo emporcado,
 este berce de dor...
 É dos anxes e os limpos ese ceo azuado,
 a divina seara
 onde trunfa o amor...
 ¡A ágoa boa, a ágoa homilde, a ágoa crara
 é de Noso Señor!

¡Nas adoas do orballo de locente feitizo,
 nos pelouros saltóns do pedrizo,
 nos cristás da xiada,
 no milagre da choiva,
 na folerpa da neve, bordada
 como encaixe de noiva,
 na tolerpa da neve, tecida

como velo de freira,
barbullada nas fontes da vida,
lanzal mensaxeira
das outras rexiós,
a ágoa homilde, mainiña, rideira,
chega sempre mandada de Dios!

¡Cando baixa do ceo ven ó mundo a legría
e brilan os penedos e reloce a campía
e cóbrense de follas carballos e silveiras
e surden as herbiñas á beira dos camiños,
verdexan os liñares, frorecen as roseiras
e cantan os muiños!

¡Ó seu bico amoroso, a terra estremecida
sinte na entraña morta o latexo da vida,
e do gran enterrado
na torroeira lañada polo ferro do arado,
do gran apodrecido,
sai o varal erguido,
da espiga coroado,
da espiga farturenta que é pan de bendición
—ledicia, paz, quentura, risada do fogar—
e carne de Dios, viva —a carne da Pasión—
no misterio do altar!

Agoíña milagreira,
nas pedras saloucante, nos regos rexoubeira,
bulidora no monte, repousada no val,
¡dáme a túa homildade,
éncheme de craridade,
límpame de todo mal!

E ti, agoíña mansa, silenzosa e tristeira,
no rodicio batida,
na presa escravizada e prisioneira
e dos pozos nas trebas afundida
e fedenta e enlixada na lameira,
¡sofre do mal das almas, sofre do mal de amor,
sofre, chora e padece como Noso Señor!

¡Sóio o dor é salvador!
Unha pinga de ágoa
é a bágoa.
¡E a bágoa é o dor!

¡Home que choras! ¡Nunca lle terás de pagar
o ben que a Dios lle debes porque podes chorar!
A bágoa do traballo
—da bandarria e do pico, do legón e do mallo—
é a pinga do suor.

¡Home traballador!
¡O do suor na frente
e a man encortizada polo callo!
¡Dios te terá presente!
¡Ou suor purificante
o do traballo abafante,
o do longo camiño polvorento
coa cruz ás costas, solo, sin alento...!
¡Ou bágoa santificante,
a da fonda ferida,
a da esperanza fuxida,
a da morta ilusión...!
¡Coróame a frente doída e runxida,
suor santo do mallo e o legón!
¡Ágoa santa das bágoas, recendo da vida,
escalda os meus ollos e o meu corazón!

HISTÓRIA DO BENDITO SAN AMARO,
 QUE FOI CHAMADO NO MUNDO O CAMILLO DE DE ALBERTI

IV. DA FE

Escreva : 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

Lebrante das venturas,
 que que de guerra venha
 vado mórte de guerra
 e sublevar de paz,
 e Castrove era mórte
 na mórte de Babilónia,
 diago de um freixo
 e mórte de guerra.

11

Naq tempo de mórte,
 en que o mórte se ergue,
 vado o tempo e diago
 dos Amaro de Amaro,
 que un Domuro de Pazia,
 e pello de de de de,
 e na mórte de de de de,
 e de de de de de de.

IV. DA. EE

HESTORIA DO BENDITO SAN AMARO,
 QUE FOI CHAMADO NO MUNDO O CABALEIRO DE ARENTÉI

ESTAMPAS : DA : VIDA : E : MIRAGROS : DO : GRORIOSO
 SAN : AMARO : QUE : SE : VENERA : NA : SVA : ERMIDA
 DO : COTO : DE : SALNÉS : QVE : O : ABADE : DON
 MARTIÑO : DO : REIAL : MOSTEIRO : DE : NOSA : SEÑORA
 DA : ARMENTEIRA : MANDÓV : FACER : POR : CANTEIROS
 NA : ERA : DE : EL : SEÑOR : DE : MIL : E : CC : ANNOS

I

Lembrando días heroicos,
 nos que de gloria treméu
 vendo miragros de santos
 e cabalgadas de reis,
 o Castrove está deitado
 na campía de Salnés,
 diante do mar arousano
 a soñar e frorecer.

II

Nun rexo pazo do monte,
 en onde a ermida se erguéu,
 vivía ó tempo o fidalgo
 Don Amaro de Arentéi,
 que un Domingo de Pasión,
 o peito cheo de fel,
 a seu irmán dou a morte
 por ciumes dunha muller.

III

O negro can do remorso
mordéndolle o corazón,
deixando casal e terras
fuxeu o mal matador
e nunha cova sombriza
trintatrés anos pasou
entobado como un lobo,
pregando ó ceo perdón.

IV

Todo-los anos, no adro
onde o morto se enterrou,
florece dús rosiñas
o Domingo de Pasión:
unha branca, como neve
baixo as raiolas do sol;
outra roxa, como sangue
saído do corazón.

V

Enriba da rosa branca,
as azas de ouro a bater,
unha abella milagreira
chucha resolio de mel;
encol da rosa vermella
un verme negro nacéu
que fai, roendo, roendo,
as follas apodrecer.

VI

O Domingo de Pasión,
a tempo que amañecéu,
o Abade da Armenteira
campanas manda tanguer.

Trintatrés anos pasados,
trintatrés anos a reu,
a rosa outrora vermella
astora branca surdéu.

VII

Nobres, monxes e labregos,
descalzos, en procesión,
cara ó monte de Castrove
encamiñóuse o Prior.
A cruz do mosteiro alzada,
na cova, tremente, entróu
envolto en fíos de prata
dun diviño resprandor.

VIII

O espírito de Don Amaro
voara a dar conta a Dios:
o corpo ficara ergueito,
as mans en adoración.
Trintatrés rosas vermellas
frorían ó seu redor,
¡unha abelliña doirada
enriba do corazón!

IX

Marifeiros da Lanzada
que o trebón no mar colléu,
chamaron por San Amaro,
do mar saíron con ben;
ceguiños que nunca viran,
na cova lograron ver;
tullidos que arrastro foron,
volveron polo seu pe.

O bendito San Amaro
 ten unha ermida en Salnés,
 nun castro soave, redondo
 como un peito de muller.
 O que a San Amaro vaia
 nunca lle perderá a lei
 nin á fala de seus pais
 nin á Terra onde nacéu.

Aquí dá remate a hestoria
 do fidalgo de Arentéi.
 Que El Señor nos guíe e vala
 por sempre xamáis. Amén.

O SANTO DE ASÍS EN COMPOSTELA

No chan era o silencio
 e no Ceo era a verba.
 Vivía o mundo tempos
 de impiedade e de guerra.

Unha voz no escoitada dende os días lonxanos
 da Redención, voaba por montes e devesas.

Era o decir soave
 dunha canción sinxela
 tecida de homildade, de amor ó sacrificio
 e de amor á probeza.

Campaíña de ouro, ó seu doce tanguido
 todo esperta e resurde, todo vibra e latexa:

o verme escuro fita
 ó sol que as altas nubes labarea,
 o sol desce bicando
 rochedos e arboredas,
 relocen remansadas
 as ágoas da tromenta,
 espiga en lirios albos
 a herba miudiña, levián e silandeira,
 reflexen con doirada craridade
 os mantelos da néboa
 e, os degaros conxénitos vencidos,
 o lobo baixa da fragosa serra...

É a voz do ALTER CHRISTUS,
 nada de Rivortorto na campía deserta,
 resoante nos vales de Espoleto

e nos ermos de Albernia:
é a voz garimosa,
en caridade acesa,
de Francisco de Asís, o Cabaleiro
da Sagrosanta Orden da Probeza,
que descendo as valgadas do Pedrouso,
nimbado da Beleza,
rodeado de pombas
camiña a Compostela.
Das Navas de Tolosa
na xornada sangrenta
os berros da vitoria
a España entoleceran.
Diviñizada a Forza,
co mantelo de púrpura cuberta,
das tendas de Annasir
ó forzar as cadeas,
as espadas trunfantes
cara ós ceos erguera...
Mais, tramontando ós cumes
da pirenaica serra,
da ermida de Subiaco
baixa o Santo poeta.
E ¡escoitade o miragro
que ó mundo desconcerta!

¡Ós locentes aceiros
da armadura guerreira
contrapón os farrapos
do saial mendicante, da túnica cincenta;
á pica de combate,
á espora cabaleira,
o bordón e a sandalia
das xornadas eternas;
ó fachendoso casco empenachado
a calada capucha miserenta;
á espada escintilante e feridora
o cordón de delor e penitencia,
e ó balbordo da loita
a verba da homildade, a caridosa verba
que chama irmán ó lobo,

ó paxaro, e ó verme, e á cobra pezoñenta,
a man sempre tendida
ó que famento ou nu cruza a vereda,
e os seráficos beizos con que bica
do gafo desterrado a carne lazarenta...!

¡Ou, Ti, santo dos santos,
fogueira sempre acesa,
o das chagas diviñas
nos pes, nas mans e no costado abertas,
como nadas no ceo,
lumiosas como estrelas!

¡Ou, Ti, santo dos santos,
cabaleiro e poeta
que deixache do Pórtico da Gloria
nas pedras milagreiras
un recendo diviño que perfuma
toda a terra gallega!

¡Fai verdecer en rosas
con froración eterna
esta groriosa Casa
da túa man ergueita
carón da Tumba sagra
na nobre Compostela,
e benzoa esta terra que é tan túa
por homilde e por probe e por gallega!

IMMOLAT DEO PATRI...

Rende en ofrenda ó Todopoderoso
o fiel, sinxelo, puro e piadoso
o froito de máis celmes, escolleito
no recóndito eixido do seu peito.

Moitos aforran con fervor diñeiros
pra mantenza de probes mendicantes;
eu consagro a El Señor iambos lixeiros
e troqueos rolantes,
xa que, sin dons do ceo e bens do mundo,
ni a Dios teño qué dar ni ó xembundo.
Dios, endebén, o meu versar estima
e escoita con bondade a endebre rima.

O dono do casal empoleirado
arrecada un tesouro
de trebellos, eiquí e alí espallado:
relumbra, cirio aceso, a copa de ouro,
mais non falla o metálico cacharro
nin a ola de barro.

Bandexas hai de prata e de bo peso
e ricas pezas de almasí labradas,
sin que marren por eso
as en carballo e ulmeiro foradadas.

Calquer cunca é de aprecio si se axusta
ó servizo do amo da vaseira,
que ó par enchen a casa as de gran custa
que as entalladas en levián madeira.

No paterno fogar, carón da entrada,
a min, como escudela esportillada,
dáme Cristo un emprego velaíño
e consinte me acolla a un corrunchiño.

Do Salvador no pazo,
cátame ola de barro na borralla;
mais acariño o fervoroso azo
de servilo, siquer unha migalla.

¡Leve onde leve a senda escurecida,
sóio cobizo a sorte
de cantar até a morte
a Cristo, rexidor da nosa vida!

I N D I C E

	PÁXINA
LIMIAR	7
ESCOLMA	13
I. DA TERRA	15
1. Sono dourado	17
2. A sombra do pinal	21
3. A calzada de Cambados	23
4. O casal de Caticovas	25
5. O cruceiro do monte	31
6. Diante dunha cunca de viño espadeiro	33
7. A tecedeira	37
8. Terras de Dozón	41
9. Os pinos saudosos	43
10. A campaña	45
11. A despedida do Rei Artur	47
12. Na morte de Castelao	49
13. O galo negro	51
14. Novo día	53
15. A rosa que sangra	55
16. ¡Irlanda!	57
II. DO AMOR	59
1. <i>As miñas costas, calada</i>	61
2. <i>Eu tiña unha arela</i>	63
3. <i>¡Amor, eterna inqueda</i>	65
4. <i>¡A soñar dinche un bico!</i>	67
5. <i>¿Qué foi, qué foi daquel galán fermoso</i>	69
6. <i>Teño un teu retratiño</i>	71
7. <i>Os beizos que te bicaron</i>	73

III. DA VIDA	75
1. Un vello franciscano	77
2. Camiño longo	79
3. Desque a morte	81
4. Agoíña milagreira	83
IV. DA FE	87
1. Hestoria do bendito San Amaro	89
2. O santo de Asís en Compostela	93
3. Inmolat Deo Patri	97

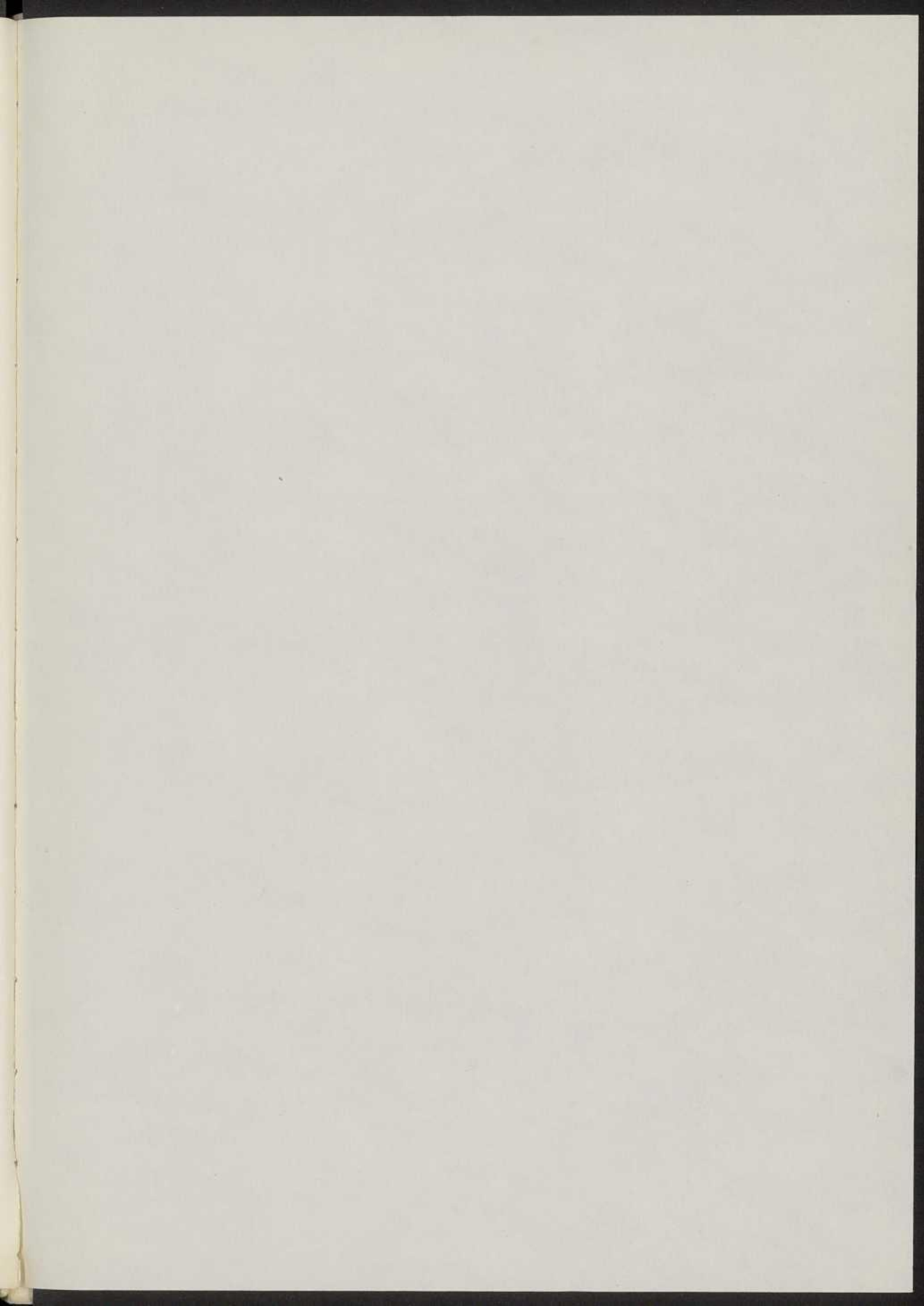
INDICE

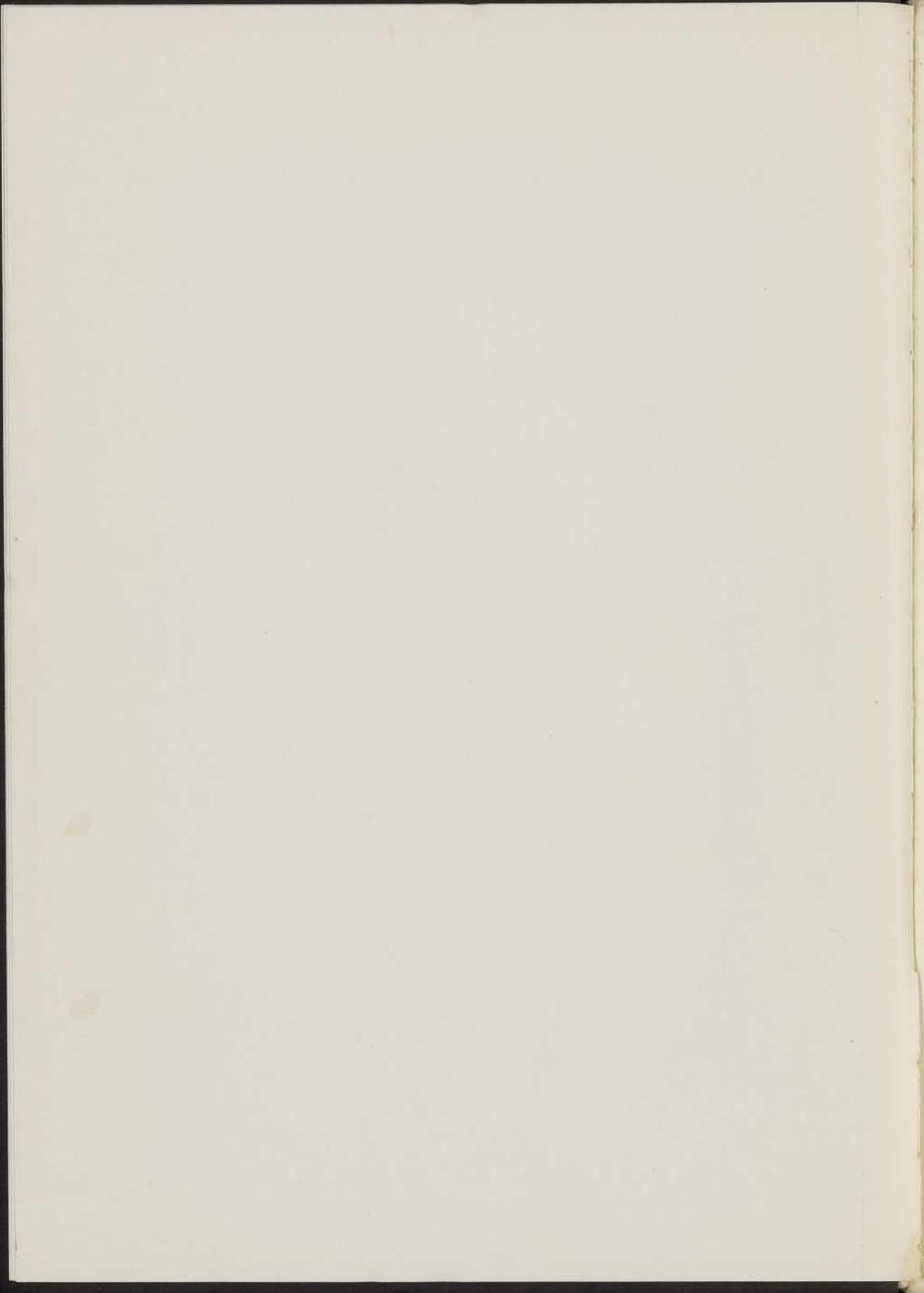
1	...
2	...
3	...
4	...
5	...
6	...
7	...
8	...
9	...
10	...
11	...
12	...
13	...
14	...
15	...
16	...
17	...
18	...
19	...
20	...
21	...
22	...
23	...
24	...
25	...
26	...
27	...
28	...
29	...
30	...
31	...
32	...
33	...
34	...
35	...
36	...
37	...
38	...
39	...
40	...
41	...
42	...
43	...
44	...
45	...
46	...
47	...
48	...
49	...
50	...
51	...
52	...
53	...
54	...
55	...
56	...
57	...
58	...
59	...
60	...
61	...
62	...
63	...
64	...
65	...
66	...
67	...
68	...
69	...
70	...
71	...
72	...
73	...
74	...
75	...
76	...
77	...
78	...
79	...
80	...
81	...
82	...
83	...
84	...
85	...
86	...
87	...
88	...
89	...
90	...
91	...
92	...
93	...
94	...
95	...
96	...
97	...
98	...
99	...
100	...

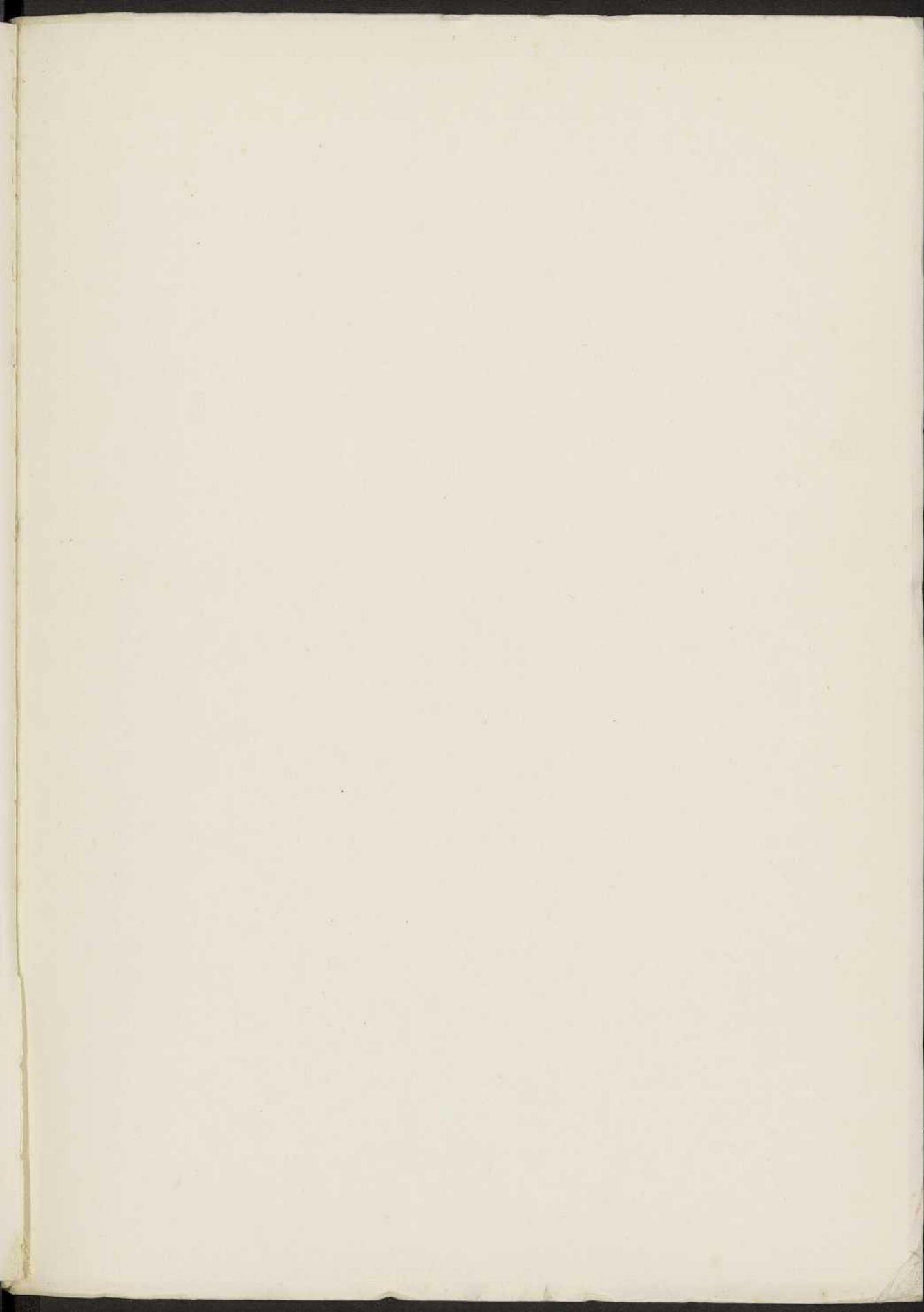
Esta publicación foi xenerosamente
costeada polo Ministerio de Educación
e Ciencia que con tanto acerto rexe
o Excmo Sr. D. Carlos Robles Piquer

III. DE NUESTRO PAIS	25
1. Un valle hermoso	25
2. Ciudad de Guayaquil	26
3. Paisaje de Guayaquil	27
4. Paisaje de Guayaquil	28
IV. DE NUESTRO PAIS	29
1. Paisaje de Guayaquil	29
2. Paisaje de Guayaquil	30
3. Paisaje de Guayaquil	31

Esta publicación es un homenaje
 dedicado al Ministerio de Educación
 y Ciencia por sus veinte años
 de existencia. Sr. D. Carlos Robles Pineda

REAL

A

30

W. A. GALE
CORP

